

ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA ÖĞRETMEN PERFORMANSININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Özlem Altundepe*

ÖZET

İnsanlar doğdukları günden itibaren bir eğitim süreci içine girmekte, eğitim hayatın bir parçası haline gelmektedir. İnsanlarda, önce yaşamsal eylemleri yerine getirme, biyolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamayı öğrenme ile ailede başlayan eğitim süreci, bir aileye, bir topluma ait olma, arkadaşlık gibi ilişki kurma ihtiyaçlarını karşılamak, içinde bulunulan toplumun değerlerini, normlarını öğrenerek toplumun bir üyesi olma şeklinde sosyalleşme ve okul çağında devam etmektedir, çalışma yaşamında mesleki bilgi ve becerisini artırma, yeni teknolojiler ile uyum içinde çalışmak amacıyla yeni nitelikler kazanma şeklinde somutlaşarak sürüp gitmektedir. Formel eğitim süreci okul öncesi eğitim, ilk öğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim aşamalarından oluşmaktadır. Her aşamanın işlevleri ayrı olmakla beraber, bir sonraki aşamaya hazırlık işlevi de görmektedirler. Dolayısıyla her eğitim kurumu öğrenciyi ne kadar iyi eğitirse bir sonraki eğitim kurumunun etkinliğini de o derece artırmış olacaktır. Bu nedenle eğitim kurumlarının performanslarının değerlendirilmesi ve işlevlerini ne derece yerine getirdiğinin belirlenerek eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Mevcut denetim sistemi öğretmenlerin performanslarını değerlendirilmesinde yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle öğretmen, öğrenci ve kurum idaresini içine alan bir değerlendirme sistemi geliştirilmelidir.

GİRİŞ

Eğitim , bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır¹. Eğitim sistemimiz içinde orta öğretim kurumları işlevleri bakımından çok önemli bir yere sahiptir. Orta öğretimin amaç ve görevleri, Milli Eğitimin genel amaçları ve ilkelerine uygun olarak²;

- Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilinci gücünü kazandırmak,

- Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgili, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Türk eğitim sisteminde zorunlu eğitimin beş yıldan sekiz yıla çıkarılmasıyla, ortaöğretim düzeyinde eğitim veren kurumlar olarak yalnızca liseler kalmıştır. Orta öğretim kurumlarının, yüksek öğrenime bir basamak ve mesleki ve teknik eğitim programlarının uygulandığı kurumlar olma gibi işlevleri vardır. Ortaöğretim, yüksek öğretime hazırlama ve toplumun ara insan gücünü yetiştirmeye yönelik meslek edindirme işlevlerini başarıyla yerine getirmek zorundadır³.

* Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Araştırma Görevlisi

¹ TEZCAN Mahmut, eğitim Sosyolojisi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:188,199, s.2.

² ÖZSOY Yahya, Türk eğitim Sistemi ve Yönetimi, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:190,199 s.23.

³ SARP KAYA Ruhi, “Orta Öğretimde verimlilik”, Verimlilik Dergisi, MPM Yayını, 1997/1, s.45.

Ortaöğretimin işlevlerinde başarılı ya da başarısız olması toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel hayatını da etkiler⁴. Dersanelerin, devlet okullarının ve özel okulların işlevlerini tam olarak yerine getirip getirememesi, bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin performansına bağlıdır. Eğitimde verimliliğin ve performansın ölçülmesi sonuçların uzun vadeye yayılması ve çoğu zaman göreceli olması nedeniyle çok zordur. Eğitimin amaçları, öğretimde başarıyı artıran öğeler, başarı ölçütlerinin neler olduğu konusu üzerinde çok az bir anlaşma vardır⁵. Ancak yine de öğretmen performansının değerlendirilmesi, eğitimdeki eksiklik ve yanlışlıkların saptanması, sorunların belirlenmesi, öğretmenlerin güdülenmesi ve geleceğe yönelik önlemlerin alınması için gereklidir.

Devlet okullarında öğretmenlerin başarı düzeyinin belirlenmesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerince teftişler yapılmaktadır. Dersler izlenerek, ders planı ve dersin işlenişi arasında karşılaştırma yapılarak, derslikte tertip ve düzenin sağlanıp sağlanmadığına bakılarak teftiş gerçekleştirilmektedir. Öğrencilere sorular sorularak dersin ne derece öğretildiği anlaşılmaya çalışılmaktadır. Ancak bu teftiş öğretmenlerin başarılarını ölçmede yeterli olamamaktadır. Öncelikle, sadece gözleme dayalı olarak öğretmenin başarılı ya da başarısız olduğuna karar vermek doğru değildir. Ayrıca müfettişe karşı şartlandırılan öğrencilere sorulan sorularla dersin yeterli düzeyde öğrenilip öğrenilmediğini saptamak zordur.

Özel okullarda öğretmenlerin değerlendirilmesi konusu daha çok ciddiye alınmakta ve öğrenci ve veliyi de içine alan bir değerlendirme sistemi uygulanmaktadır. Dersanelerde ise öğretmenlerin başarı düzeyi konusunda sınav sonuçlarına göre karar verildiği görülmektedir. Tüm bunlardan çıkarılacak sonuç orta öğretim kurumlarımızda öğretmen performansının değerlendirilmesi

⁴ SARP KAYA Ruhi, a.g.m., s.45.

⁵ TEZCAN Mahmut, a.g.e., s.40.

konusunda bir yetersizlik olduğudur. Bu nedenle orta öğretim kurumları bir bütün olarak ele alınmalı ve bir performans değerlendirme sistemi oluşturularak uygulamaya koyulmalıdır.

Öğretmenlerin performanslarının değerlendirilmesi sadece uzmanların, müfettişlerin ya da okul yöneticilerin yapacağı bir faaliyet değildir. Eğitim öğretim etkinliğinin varoluş sebebi olan öğrenciler yanında, veliler ve öğretmenlerin kendileri tarafından da performansları değerlendirilmelidir.

Öğretmen performans yeterliliği; öğretmenin yükümlü olduğu eğitim-öğretim etkinliğini gerçekleştirme konusunda algıladığı yeterlilik duygusudur⁶. Eğitimde performans değerlendirmenin tüm zorluklarına karşın yukarıda sayılan gereklilikten dolayı bu çalışmada öğretmen performansının değerlendirilmesinde ne tür ölçütler kullanılabileceği saptanmaya ve devlet okulu, özel okul ve dersane öğretmenlerinden oluşan örnekleme performansları ölçülmeye çalışılmıştır.

Türk eğitim sistemi içinde ortaöğretim kurumlarının büyük bir çoğunluğu devlete ait olmakla beraber özel okulların ağırlığı son yıllarda artmıştır. Ülkemizde yüksek öğrenime hazırlık olanağı sağlayan bir diğer kurum da dersanelerdir. Bu nedenle çalışma kapsamına dersaneler de alınmıştır.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Ortaöğretimde öğretmen performansının değerlendirilmesi konulu bu çalışma ile amaçlanan öğretmenlerin kendi performansları hakkındaki düşüncelerinin ve öğrencilerin öğretmenlerinin performanslarını nasıl değerlendirdiğini ortaya koymaktır. Ayrıca özel okul, devlet okulu ve özel dersanelerde öğretmenlerin performanslarının değerlendirilerek bu konuda

⁶ CELEP Cevat, “Öğretmen Yeterlilik Duygusu”, Yaşadıkça Eğitim, Ocak-Şubat/1997,s.27.

öğretmen ve öğrencilerin düşüncelerinin karşılaştırılması ve aralarındaki farkların ortaya konulması amaçlanmıştır. Bir öğretmenin performansının değerlendirilmesinde göz önüne alınabilecek ölçütler saptanmaya çalışılmıştır.

2. ARAŞTIRMA KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu araştırma bir özel lise, bir devlet lisesi ve bir özel dersanede ,öğrenci ve öğretmenler için hazırlanan performans değerlendirme formu ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmenler için hazırlanan form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin cinsiyeti, çalıştığı eğitim kurumu, branşı, kıdemi, eğitim durumu ve haftalık ders yüküne ilişkin bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise öğretmenlerin performansına ilişkin çeşitli kriterler belirlenmiş ve öğretmenlerden bu kriterler konusunda kendilerini nasıl değerlendirdiklerini “başarısız, orta, iyi, başarılı, çok başarılı” seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir.

Öğrenciler için hazırlanan form ise tek bölümden oluşmakta ve öğretmen formunun ikinci bölümünde yer alan kriterleri içermektedir. Öğrencilerden öğretmenlerinin çoğunluğunu genel olarak değerlendirip verilen kriterlere göre öğretmenleri için uygun buldukları seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir.

Araştırma kapsamına özel lisede ve devlet lisesinde, lise üçüncü sınıf öğrencileri, özel dersanede ise üniversite hazırlık programına devam eden lise mezunları ve lise üçüncü sınıf öğrencileri alınmıştır. Her üç kurumda da belirtilen bu öğrenci gruplarına ders veren öğretmenler değerlendirilmiştir.

Araştırma özel liseden 20 öğretmen, 30 öğrenci; devlet lisesinden 20 öğretmen, 21 öğrenci; özel liseden ise 13 öğretmen, 40 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma toplam 53 öğretmen, 91 öğrenciyi kapsamaktadır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Öğretmenler için hazırlanan değerlendirme formunun birinci bölümünde yer alan bilgiler aşağıdaki çizelgelerde ayrı ayrı gösterilmiştir.

Cinsiyetiniz	Özel Lise	Devlet Lisesi	Özel Dersane
Kadın	9	13	3
Erkek	11	7	10

Daha önceki işyeri	Özel Lise	Devlet Lisesi	Özel Dersane
Özel lise	2	–	1
Özel dersane	5	2	4
Devlet lisesi	11	17	7
İlk işyeri	2	–	–
Diğer	–	1	1

Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin branşları aşağıdaki gibidir.

Branş	Özel Lise	Devlet Lisesi	Özel Dersane
Matematik	3	4	2
Fizik	3	4	2
Kimya	2	—	1

Biyoloji	2	–	1
Felsefe	–	1	1
Sosyoloji	–	–	–
Psikoloji	–	–	1
Tarih	1	2	2
Coğrafya	2	1	–
Türkçe-Edebiyat	5	5	2
Resim,Müzik, Beden Eğitimi	–	1	–
Yabancı dil	1	2	1
Diğer	1	–	–

Öğretmenlerin eğitim durumu ise şöyledir.

Mezun olunan okul	Özel Lise	Devlet Lisesi	Özel Dersane
Eğitim Fakültesi	3	8	4
Fen-Edebiyat Fakültesi	5	8	7
Anadolu Öğretmen Lisesi	–	–	–
Yüksek Öğretmen Okulu	8	–	1
Diğer	4	4	1

Mezun olduğu okul konusunda diğer seçeneğini iřaretleyenlerden 7'si Eğitim Enstitüsü, 2'si Mühendislik fakóltesi mezunudur.

Kıdem	Özel Lise	Devlet Lisesi	Özel Dersane
1-5 yıl	3	–	2
6-10 yıl	–	3	2
11-15 yıl	–	5	1
16-20 yıl	1	8	–
21-26 yıl	3	4	2
26 ve üstü	13	–	6

Özel lisede 26 ve üstü kıdem yılına sahip olanlar çoğunluktur. Öğretmenler genellikle devlet liselerinden emekli olduktan sonra özel okul veya dersanelerde çalışmaya devam etmektedirler.

Aşağıda, öğretmenlerin performanslarını değerlendirmede kullanabilmek üzere belirlenen bazı kriterler karşısında hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin düşünceleri ortaya konulacaktır. Burada her kriter açısından öğretmen ve öğrencilerin yanıtları bir arada değerlendirilerek bir karşılaştırma olanağı sağlanacaktır.

1. Dersi anlaşılabilir şekilde açık ve sade bir dille anlatmak.

Öğretmenlerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	1	1	12	6	20
Devlet Lisesi	–	–	1	14	5	20
Dersane	–	1	2	8	3	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	2	3	16	8	1	30
Devlet Lisesi	1	7	7	4	2	21
Dersane	1	17	17	5	–	40

Bu kriter konusunda her üç kurum öğretmenleri kendilerini başarılı bulmaktadırlar. Özel lise öğretmenlerinin %60'i, devlet lisesi öğretmenlerinin %70'i, dersane öğretmenlerinin yine yaklaşık %70'i kendisini bu konuda başarılı görmektedir. Öğrencilerin yanıtları incelendiğinde ise şu sonuçlar görülmektedir:

Özel lise öğrencilerinin %30'u öğretmenlerini bu konuda iyi, devlet lisesi öğrencilerinin %35'i orta, %35'i iyi bulmuşlardır. Dersane öğrencilerinin orta

ve iyi yanıtlarının oranı ise %84'dür. Görülüyorki öğrenciler dersin açık ve sade bir dille anlatılması konusunda öğretmenlerini başarılı bulmamışlardır.

2. Derste sorulan sorulara doyurucu yanıtlar vermek.

Bu kriter konusunda öğretmenlerin değerlendirmeleri aşağıdaki gibidir:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	–	–	17	3	20
Devlet Lisesi	–	–	4	16	–	20
Dersane	–	–	4	6	3	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	2	5	7	12	4	30
Devlet Lisesi	–	8	6	4	3	21
Dersane	7	11	15	7	–	40

Özel lise öğretmenlerinin %85'i, devlet lisesi öğretmenlerinin %80'i, dersane öğretmenlerinin %42'si başarılı yanıtını vermişlerdir. Özel lise öğrencilerinin %40'ı iyi, devlet lisesi öğrencilerinin %40'ı orta, dersane öğrencilerinin %40'ı iyi, % 23'ü orta yanıtını vermişlerdir. Bu sonuçlardan anlaşılan ise öğrencilerin sorularına doyurucu yanıtlar alamadıklarını düşünmeleridir.

3. Derste ve ders saati dışında soru sormaya teşvik etmek.

Bu konuda öğretmenler şu yanıtları vermişlerdir:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	1	4	10	5	20
Devlet Lisesi	–	–	5	11	4	20
Dersane	–	–	5	2	6	13

Öğrencilerin değerlendirmeleri:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	4	7	12	7	30
Devlet Lisesi	3	5	5	3	5	21
Dersane	10	9	10	7	4	40

Her üç kurumda da öğretmenlerin % 50'si, soru sormaya teşvik konusunda kendisini başarılı bulmuştur. Özel lise öğrencilerinin %40'ı öğretmenleri için başarılı derken, devlet lisesi öğrencilerinin %50'si orta ve iyi yanıtını vermişlerdir. Dersane öğrencilerinin %25'i başarısız, %25'i iyi yanıtını vermişlerdir. Özel lise öğrencileri ile özel lise öğretmenlerinin bu konudaki düşünceleri benzerdir. Diğer iki kurum öğrencilerinin yanıtları öğretmenleri ile aynı fikirde olmadıklarını göstermektedir.

4. Dersleri ve sınavları ezberden çok düşünmeye ve tartışmaya yönelik şekilde yapmak.

Öğretmenlerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	–	5	7	8	20
Devlet Lisesi	–	–	3	9	8	20
Dersane	–	–	3	6	4	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	7	4	7	11	1	30
Devlet Lisesi	7	7	2	2	3	21
Dersane	5	14	11	7	3	40

Her üç kurum öğretmenlerinin yaklaşık %40'ı dersleri ve sınavları ezbere yönelik yapmadıklarını düşünerek başarılı yanıtını vermişlerdir. Özel lise öğrencileri bu konuda öğretmenlerini destekleyerek %35'ini başarılı yanıtını verirken, devlet lisesi ve dersane öğrencilerinin çoğunluğu başarısız ve orta yanıtını vermişlerdir.

5. Kitap okumaya teşvik etmek.

Öğretmenlerin değerlendirmeleri:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	1	6	10	3	20
Devlet Lisesi	–	1	12	3	4	20
Dersane	–	2	–	8	3	13

Öğrencilerin değerlendirmeleri:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	7	7	8	2	6	30
Devlet Lisesi	4	7	5	3	2	21
Dersane	14	11	11	2	2	40

Özel lise öğretmenlerinin %50'si kitap okumaya teşvik konusunda başarılı, devlet lisesi ve dersane öğretmenlerinin yarıdan fazlası iyi ve başarılı yanıtını vermişlerdir. Her üç kurum öğrencileri de bu konuda öğretmenlerini çoğunlukla başarısız bulmuşlardır.

6. Ders çalışma ve öğrenme metod ve teknikleri hakkında bilgi vermek.

Öğretmenlerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	–	8	10	2	20
Devlet Lisesi	–	1	6	12	1	20
Dersane	–	–	3	10	–	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	8	10	7	4	1	30
Devlet Lisesi	6	6	4	5	–	21
Dersane	8	8	17	6	1	40

Özel lise öğretmenlerinin %50'si, diğer iki kurum öğretmenlerinin yarısından fazlası başarılı yanıtını vermişlerdir. Bu konuda öğrencilerin yanıtlarının çoğunluğu iyi, orta ve başarısızda yoğunlaşmıştır.

7. Dersi işlerken öğrenciler arasındaki düzey ve farklılıkları gözetmek.

Öğretmenlerin değerlendirmeleri:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Batarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	1	3	14	2	20
Devlet Lisesi	–	1	3	14	2	20
Dersane	–	–	4	6	3	13

Öğrencilerin değerlendirmeleri:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	5	13	8	4	–	30
Devlet Lisesi	7	2	4	3	5	21
Dersane	7	18	11	3	1	40

Özel lise ve devlet lisesi öğretmenlerinin %70'i, dersane öğretmenlerinin %50'si iyi yanıtını vermiştir. Özel lise öğrencilerinin %40'ı orta, devlet lisesi öğrencilerinin %35'i başarısız, dersane öğrencilerinin %45'i orta yanıtını vererek bu konuda öğretmenlerini başarılı bulmadıklarını belirtmişlerdir.

8. Derste başarısızlık nedenlerini araştırarak başarıyı artırmak için öğrenciler ile işbirliği yapmak.

Öğretmenlerin değerlendirmeleri:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Batarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	1	5	12	2	20
Devlet Lisesi	–	–	7	10	3	20
Dersane	–	1	5	5	2	13

Öğrencilerin değerlendirmeleri:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	9	9	6	5	1	30
Devlet Lisesi	8	3	7	3	–	21
Dersane	15	11	10	3	1	40

Özel lise öğretmenleri ile devlet lisesi öğretmenlerinin %50'si, dersane öğretmenlerinin %40'ı başarılı yanıtını verirken, her üç kurumda da öğrencilerden öğretmenleri için başarılı ve çok başarılı yanıtını verenlerin sayısı çok azdır.

9. Başarısız öğrenciler ile özel olarak ilgilenmek.

Öğretmenlerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	1	8	10	1	20
Devlet Lisesi	–	2	8	8	2	20
Dersane	–	1	6	3	3	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	12	8	4	5	1	30
Devlet Lisesi	7	5	4	5	–	21
Dersane	16	12	9	3	–	40

Özel lise öğretmenlerinin %90'ı iyi ve başarılı, devlet lisesi öğretmenlerinin %80'i iyi ve başarılı, dersane öğretmenlerinin %70'i iyi yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin yanıtları ise şöyledir; Özel lise öğrencilerinin %70'i, devlet lisesi öğrencilerinin %60'ı, dersane öğrencilerinin %70'i orta ve başarısız yanıtını vermişlerdir. Öğrenciler, öğretmenlerinin başarısız öğrencilerle ilgilenmediklerini düşünmektedirler.

10. Başarılı öğrencileri ödüllendirerek başarı duygularını artırmak.

Bu kriter konusunda öğretmenlerin yanıtları şöyledir:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	–	6	10	4	20
Devlet Lisesi	–	–	6	9	5	20
Dersane	–	2	5	2	4	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	15	9	5	1	–	30
Devlet Lisesi	13	2	3	1	2	21
Dersane	11	5	11	9	4	40

Her üç kurumda da öğretmenlerin yarısından fazlası kendisini başarılı ve çok başarılı görmektedirler. Buna rağmen öğrencilerin yarısından fazlası ise başarılı olduklarında ödüllendirilmediklerini düşünmektedirler.

11. Sınıfta düzen ve disiplini rahatlıkla sağlamak.

Öğretmenlerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	2	5	12	1	20
Devlet Lisesi	–	1	3	10	6	20
Dersane	–	–	3	8	2	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	7	13	5	4	1	30
Devlet Lisesi	8	5	7	1	–	21
Dersane	9	12	6	9	4	40

Çizelgelerden de anlaşıldığı gibi, öğretmenlerin yarıdan fazlası sınıfta düzeni ve disiplini rahatlıkla sağladıklarını düşünürken, öğrenciler bu konuda öğretmenlerini başarılı bulmamışlardır.

12.. Öğrencilere adaletli davranmak.

Öğretmenlerin adaletli olup olmadıkları konusundaki bu kriter için yanıtları şöyledir:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	–	–	16	4	20
Devlet Lisesi	–	–	1	10	9	20
Dersane	–	–	2	4	7	13

Öğrencilerin yanıtları ise şöyledir:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	4	7	9	7	3	30
Devlet Lisesi	11	3	6	–	1	21
Dersane	6	8	11	9	6	40

Görüldüğü gibi öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilere adaletli davrandığını düşünürken, öğrencilerin yanıtları bunun tersi çıkmıştır. Her üç kurum öğrencilerinin yarısından fazlası başarısız ve orta yanıtını vermiştir.

13. Öğrencilere karşı sabırlı ve hoşgörülü davranmak.

Öğretmenlerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	–	1	16	3	20
Devlet Lisesi	–	–	2	10	8	20
Dersane	–	–	3	4	6	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	2	–	4	8	16	30
Devlet Lisesi	2	7	7	4	1	21
Dersane	7	8	11	8	6	40

Özel lise öğretmenlerinin %80'i, devlet lisesi öğretmenlerinin %50'si bu konuda kendilerini başarılı görürken, dersane öğretmenlerinin yaklaşık %50'si çok başarılı görmektedir. Özel lise öğrencileri öğretmenlerini kendilerine karşı sabırlı ve hoşgörülü bularak %80'i başarılı ve çok başarılı yanıtlarını vermişlerdir. Devlet lisesi öğrencilerinin %75'i, dersane öğrencilerinin %50'si orta ve iyi yanıtlarını vererek öğretmenleri ile aynı fikirde olmadıklarını belirtmişlerdir.

14. Neşeli ve güler yüzlü olmak.

Öğretmenlerin bu konuda kendileri için uygun gördükleri seçenekler aşağıdaki çizelgede görülmektedir:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	2	3	11	4	20
Devlet Lisesi	–	–	3	12	5	20
Dersane	–	–	–	11	2	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	5	8	6	5	6	30
Devlet Lisesi	4	8	7	2	-	21
Dersane	2	8	13	9	8	40

Özel lise öğretmenlerinin %75’i, devlet lisesi öğretmenlerinin %85’i, dersane öğretmenlerinin %85’i başarılı yanıtını vererek neşeli ve güler yüzlü olduklarını belirtirken, her üç kurumda da öğrencilerin yanıtları seçenekler arasında yakın oranlarda dağılmıştır. Ancak öğrencilerin Başarısız seçeneğindeki oranının az olduğu göze çarpmaktadır.

15. Öğrencileri üniversite sınavına hazırlamak için gereken özeni göstermek.

Öğretmenlerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	1	4	12	3	20
Devlet Lisesi	–	1	2	3	14	20
Dersane	–	–	3	1	9	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	2	8	6	8	6	30
Devlet Lisesi	5	8	5	3	–	21
Dersane	8	7	17	4	4	40

Özel lise öğretmenlerinin %65'ini kendileri için başarılı yanıtını uygun görürken, devlet lisesi öğretmenlerinin %70'i , dersane öğretmenlerinin yine %80'i çok başarılı seçeneğini işaretlemişlerdir. Özel lise öğrencilerinden sadece 2'si öğretmenleri için başarısız yanıtını verirken, geri kalanların yanıtları seçenekler arasında hemen hemen eşit dağılmıştır. Devlet lisesi öğrencileri ile dersane öğrencileri bu konuda öğretmenlerini başarılı bulmayarak, yanıtlarını başarısız, orta ve iyide yoğunlaştırmışlardır.

16. Öğrencilere toplumsal sorumluluklarını hatırlatmak.

Öğretmenlerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	–	–	2	13	5	20
Devlet Lisesi	–	1	3	12	4	20
Dersane	–	1	1	5	6	13

Öğrencilerin yanıtları:

Kurum	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı	Çok Başarılı	Toplam
Özel Lise	2	8	13	5	2	30
Devlet Lisesi	2	5	6	5	3	21
Dersane	8	14	8	9	1	40

Bu konuda özel lise öğretmenlerinin %65'i, devlet lisesi öğretmenlerinin %60'I kendilerini başarılı görürken, dersane öğretmenlerinin yanıtları da başarılı ve çok başarılıda yoğunlaşmıştır. Görülüyorki; öğretmenler her konuda olduğu gibi toplumsal sorumluluklar konusunda da duyarlı oldukları kanısındadırlar.

Özel lise öğrencilerinin %40'ı iyi yanıtını verirken, onu izleyen yanıt çoğunluğu ise ortadır. Devlet lisesi öğrencilerinin yanıtları ise orta, iyi ve

başarılıda yoğunlaşmıştır. Dersane öğrencilerinin %35'i orta yanıtını vermiş, onu izleyen yanıtlar ise başarılı ve iyi olmuştur.

Öğrenciler için hazırlanan formda öğrencilerin en çok hangi dersi sevdikleri ve bunda öğretmenin ne derece etkili olduğu sorulmuştur. Yanıtlar şöyledir:

Özel lise öğrencilerinden 15'i matematik, 11'i biyoloji, 7'si edebiyat, 3'ü coğrafya, 3'ü felsefe, 1'i fizik dersini en çok sevdiği ders olarak belirtmiştir. Bunda öğretmenin etkisinin ne olduğu konusunda ise yanıtlar %81-100 (21 öğrenci) seçeneğinde yoğunlaşmıştır. 7 öğrenci ise %61-80 oranında öğretmenin etkili olduğunu belirtmiştir.

Devlet lisesi öğrencilerinden 12'si sanat tarihi, 5'i edebiyat, 1'i tarih, 1'i felsefe, 1'i coğrafya dersini sevmektedir. Bunlarda 13 öğrenci %81-%100 oranında, 6 öğrenci %61-%80 oranında öğretmenin etkili olduğunu belirtmiştir.

Dersane öğrencilerinden 15'i biyoloji, 13'ü matematik, 6'sı Türkçe, 4'ü felsefe, 1'i tarih, 1'i coğrafya dersini en çok sevdiği ders olarak belirtmiştir. Matematik ve biyoloji derslerinde öğretmenin etkisinin az olduğu yanıtları da bulunmakla beraber çoğunluğun yanıtında çıkan sonuç öğretmenin dersi sevme konusunda %81-%100 oranında etkili olduğudur. Diğer derslerin sevilmesinde ise öğretmenin etkisinin çok az olduğu, yanıtların %0-%20 ve %21-%40 oranlarında yoğunlaşmasından anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Öğretmenlerin performansını değerlendirmeye yönelik olarak yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlar göstermiştir ki; öğretmenler belirlenen kriterler karşısında kendilerini çoğunlukla başarılı görmüşlerdir. Her üç kurumda da öğretmenlerin kendilerini başarısız buldukları konu yoktur. Tabii bu sonucun alınmasında, kendi kendini değerlendirmede objektif olabilmenin zorluğu da gözardı edilmemelidir.

Ancak ortaya çıkan ilginç bir sonuç, özel lise öğretmenleri ile öğrencilerinin kriterler karşısındaki yanıtlarının birbirine yakın olmasıdır. Bu da özel lise öğrencilerinin, öğretmenlerinin performansını yüksek bulduğunu göstermektedir.

Devlet lisesi ve dersane öğrencileri ise öğretmenlerinin performansını, özel lise öğrencileri kadar yüksek bulmamaktadırlar.

Eğitim kurumlarında performansın artırılması için yapılması gereken; öncelikle mümkün olduğu ölçüde objektif davranılabilecek kriterlerin belirlenerek, öğrencilerin ve idarecilerin de içinde bulunacağı bir performans değerlendirme sisteminin oluşturulmasıdır. Daha sonra ise, sonuçlara göre öğretmenlerin yetersiz oldukları yönleri geliştirilmeli, kurum idaresinden kaynaklanan sorunlar giderilmelidir.

KAYNAKÇA

CELEP Cevat, “Öğretmen Yeterlilik Duygusu”, Yaşadıkça Eğitim, Ocak- Şubat/1997

ÖZSOY Yahya, Türk eğitim Sistemi ve Yönetimi, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:190,199.

SARPKAYA Ruhi, “Orta Öğretimde verimlilik”, Verimlilik Dergisi, MPM Yayını, 1997/1

TEZCAN Mahmut, Eğitim Sosyolojisi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:188,199.